

STATIEVEN EN RIGS

MEER DAN EEN 'STEUNTJE' ALLEEN

Statieven zijn onlosmakelijk verbonden met het schieten van stabiele video-opnamen en foto's. Traditioneel zijn er de driepoten, monopods, borst/schouder of zwevende statieven en verrijdbare dollies. Nieuw zijn de de rigs voor de videofilmende (full frame) spiegelreflexcamera's. In alle gevallen dienen zowel de constructie, het gewicht en de functionele instelmogelijkheden te zijn afgestemd op het praktisch gebruik.

Tekst: Ulco Schuurmans

Een statief wordt doorgaans ingezet om ongewenste camerabewegingen te elimineren, het onderwerp vloeiend te kunnen volgen en het steeds vanuit dezelfde vaste positie te kunnen opnemen. De cameraman of -vrouw maakt daartoe sinds jaar en dag gebruik van de tripod en het schouderstatief. In de studio, in het sportstadion en bij evenementen wordt de verrijdbare camera ingezet. Recenter zijn de zwevende statieven (met gyroscoop) en de rigs voor de videofilmende fullframe spiegelreflexcamera (DSLR). Een geheel andere factor is de optische beeldstabilisatie (OIS) in het objectief of camerabody zelf. Dit OIS kan tot op zekere hoogte ongewenste camerabewegingen over de horizontale en verticale as compenseren. Het effect mag bij 4-6 maal inzoomen geslaagd genoemd worden. Een vaste hand haalt zelfs wel 8 maal, maar vanaf 10 maal inzoomen bij de standaard zoom heeft een kleine beweging al grote zwaaigevolgen. Iedereen is het er wel over eens dat er zowel bij het opnemen van video- als fotoshoots een gepast steuntje de beste resultaten geeft. De keuze aan statieven is echter ruim en de gebruiksmogelijkheden legio. Waar dient nu bij de aanschaf en het praktisch gebruik van statieven en rigs op gelet te worden?

Het gewicht

Bij het gewicht en statieven komen twee belangrijke afwegingen aan bod: het gewicht van het statief zelf en dat van de camera die op de statiefkop geplaatst wordt. Bij het statief zelf gaat het om de gebruikte materialen en constructie die het uiteindelijke gewicht bepalen. Zwaarder betekent in het algemeen ook meer solide, minder gevoelig voor trillingen, windvlagen en stootbeweging, maar helaas ook lastiger om mee te nemen. Bij de camera wordt het uiteindelijke gewicht bepaald door de body en het daarop geplaatste objectief. Hoe zwaarder de camera, des te gewichtiger ook het statief bij de uitvoering van de poten en (het plateau van de) videokop dienen te zijn. Een voor de camcorder of fotocamera te licht statief maakt het geheel instabiel! Een veel voor statieven gebruikt materiaal is aluminium. Relatief licht, maar bij grotere uitvoering loopt dat al snel uit op vele kilogrammen. Hetzelfde geldt tevens bij het toepassen van steviger materialen als titaan of magnesium. Hout is lichter en dempt goed, maar wordt eigenlijk alleen nog in de essenhouten vorm door Berlebach toegepast. Van een recentere generatie zijn de statieven gemaakt van carbon of andere vezelstructuren. Berensterk

TIPS VOOR HET GEBRUIK VAN RIGS:

- Kies een rig of borststatief dat bij u past. Dit zowel qua lengte en gewicht als instelmogelijkheden en te bevestigen accessoires. Uitproberen bij de dealer en vragen naar ervaringen van anderen alvorens zelf een bepaald type aan te schaffen.
- Bevestig eerst de camera op het statief. Klap dan de steunen, beugels, gewichten en handvatten uit.
- Zet de camera aan en kijk op welke afstand het beeld nog goed te zien is. Stel deze gebruiksafstand in. Zo nodig de bril laten corrigeren.
- Probeer eerst het perfect stilhouden en dan om vloeiende bewegingen de maken met de camera in balans. Hoe hanteren de handgrepen? Kunt u er ook mee rondlopen?
- Bevestig nu pas eventuele accessoires zoals microfoon, lamp en hulpmiddelen.
- Maak een aantal proefopnamen en beoordeel deze op de monitor.

en licht. Soms eigenlijk net te licht voor zware apparatuur en forse trillingen uit de omgeving.

De werkhoogte

De juiste werkhoogte en verstelmogelijkheden van het statief blijken in de praktijk cruciaal te zijn. Niet is hinderlijker dan een video- of fotostatief dat niet lekker op hoogte staat. Dat heeft zowel consequenties voor het in beeld brengen van het onderwerp als de rug van de cameraman of fotograaf. Nogal wat compacte statieven komen qua werkhoogte niet boven de 130 cm uit. Hoger kan in de vorm van het opdraaien van de middenzuil. Daardoor wordt het statief wel minder stabiel. Aardig is het gebruik van een slinger voor de hoogteverstelling. Dat gaat heel precies. Let er echter wel op dat de slinger goed te vergrendelen valt, anders zakt de camera straks op het hoogtepunt van de opname langzaam naar beneden.

De constructie

Behalve het materiaal waarvan een statief gemaakt is, speelt ook de mechanische constructie een rol. Het wel of niet beschikken over een middenzuil is al ter sprake gekomen. Geen middenzuil is altijd een stuk stabielere dan wel een middenzuil. De middenzuil biedt echter ook twee belangrijke voordelen. Als eerste loopt het in hoogte verstellen van de middenzuil een stuk nauwkeuriger dan het verstellen van de statiefpoten. Zeker als een slinger wordt toegepast. Ten tweede is een middenzuil omkeerbaar voor laag-bij-de-grondse opnamen of kan hij als hengel in horizontale positie gezet worden. Een vrij positioneerbare middenzuil kan statiefafwijkingen compenseren en onder tal van verschillende hoeken opnemen. Dan de statiefpoten. Hoe meer delen des te compacter kan het statief worden ingeklapt. Veel pootdelen kunnen echter de stabiliteit verminderen en bij transport gerammel veroorzaken. En hoe worden de poten eigenlijk vastgezet? Bijvoorbeeld met klemmen of aan te draaien ringen. Veel verschil is er in de praktijk niet. Alleen steken klemmen wel uit en kunnen zij gemakkelijker vervuilen.

Videokop en balhoofd

De meer professionele statieven worden vaak zonder kop geleverd. Die mag u er dan apart op persoonlijke pro-maat en -smaak bijkopen. Bij videostatieven wordt meestal een (panorama-)kop met snelkoppeling toegepast. De kop is het deel dat de bewegingen in horizontale en verticale richting mogelijk maakt. Daarvoor worden twee assen gebruikt die naar behoefte vastgeklemd en weer (gedeeltelijk) los gedraaid kunnen worden. Een pook (zwengel) aan de kop vergemakkelijkt het draaien met de camera. Ook valt hierop

een afstandsbediening te monteren. Een waterpas komt letterlijk van pas om de correcte rechte stand vast te stellen. Vloeistof gedempte videokoppen lopen het meest soepel, maar zijn prijzig. Beoordeel voor aankoop altijd of de kop naar uw wensen soepel draait en goed vast te zetten is.

Balhoofden zijn geschikt om de camera in elke draaibare richting te zetten. Het mooiste is een joystick model dat je door het inknippen van de handgreep kunt richten en door weer los laten meteen vergrendelt. De snelkoppeling of statiefplaat is het deel waaraan de camcorder bevestigd wordt. Dat gaat standaard via een statiefschroef en een verende nok die het draaien van de camcorder op het plateau voorkomt. Na het bevestigen van de onderzijde van de camcorder aan de snelkoppeling wordt deze in de geleider van de statiefkop geschoven en vergrendeld. Controleer deze snelkoppeling altijd op diens soliditeit. Gaat hij niet gemakkelijk los of kan deze verkeerd zitten? Dan zijn er voor het gebruik van zware teleobjectieven koppen met een cardanische ophanging, de zogenaamde schommelkoppen (gimbal heads).

Accessoires

Belangrijke accessoires voor statieven zijn een waterpasje, draagtas, verwisselbare koppen en zwengels, punten (spikes) of rubber doppen aan de poten, dwarsverbindingen ter versteviging, afstandsbedieningen, grondplaten en wiel-tjes. Ook kunnen ophanghaken voor video- of fotografische hulpmiddelen handig zijn. Sommige statieven zijn multipurpose. Je kunt ook lampen of reflectieschermen, microfoons en achtergronden aan bevestigen.

BENRO-STATIEVEN

Er zijn tal van statievenmerken op de markt. Benro is daar-bij een relatieve nieuwkomer. De Benro Precision Machinery CO LTD heeft een uitgebreid productengamma waaronder hoogwaardige carbon en aluminium statieven en monopods. Daarnaast zijn er diverse soorten statiefkoppen zoals bal-hoofden, 3-weg hoofden, monopodhoofden en gimbal heads, vanwege de constructievorm ook wel schommelkop genoemd. Door vele jaren van ontwikkeling, samenwerking met ervaren topfotografen en het gebruik van hoogwaardige materialen biedt Benro in de huidige generaties een kwalitatief zeer sterk product voor de foto/videograaf en dat tegen zeer aantrekkelijke prijzen. De carbon statieven zijn vervaardigd met de nieuwe QIHM-8x technologie, een 8-laags carbonsysteem dat vrij uniek is voor dit marktsegment. Daar komt bij dat het mag-nesium hart van het statief - waar alle benen bij elkaar komen - extra sterkte en toch een aardige gewichtsbesparing geeft t.o.v. van voorgaande statiefgeneraties. Er is keuze uit meerdere categorieën statieven: de basisstatieven zijn uitschuifbare drie-poten met een middenzuil en balhoofd. Bij de flexstatieven komt daar nog een extra hoekverstelling plus horizontaal plaatsbare middenzuil bij. In geval van de transfunctional statieven zit er een afneembare monopod bij. De classic statieven zijn zeer stabiele en sterke jongens. Daarnaast is er ook nog een uitgelezen collectie camerakoppen en balhoofden. Met name de gimbal head voor teleobjectieven, de panoramakop (met twee soorten panning clamps) en het driebeweghoofd zijn interessant.

MANFROTTO, COMPLEET ASSORTIMENT

Een van de merken die het eigen statiefassortiment met bijbehorende koppen en accessoires op hoge professio-nele orde heeft, is Manfrotto. Voor video, fotografie én de videofilmende DSLR kunt u er voor vrijwel elke opnameset-ting terecht. Als voorbeeld de combinatie van het 351MVCF two-stage carbonvezel statief met de 519 vloeistofkop. Zowel geschikt voor de kleinere camcorder als middenklasse camera's tot 10 kg. Er kan een contragewicht van 1-9 kilo-gram opgezet worden. Zowel goed inzetbaar voor ENG-werk als kleinere filmsets en -studio's. De 75 mm interface bowl maakt bevestiging en precieze uitrichting van statiefkoppen en hengelaccessoires mogelijk. Een ander voorbeeld is het model 525 MBV, extreem solide aluminium en een floor-level spreader voor extra stevigheid tussen de poten.

Verrijdbare statieven

Bij de dolly of het verrijdbare statief beperken we ons tot twee smaken. Het eerste type is het statief waarbij aan de bodemplaat of dwarsverbinding wiel-tjes zijn gemonteerd. Dat geeft een grote vrijheid van bewegen, maar het vasthouden van een patroon of richting is lastig. In grote studio's of op filmsets worden rail, zowel metaal als rubberen slangen, gebruikt voor het leggen van een vast 'cameraspoor.'

Zwevende statieven

Zwevende statieven (steadycams), al of niet met borst- of schou-dersteun, zijn bedoeld om het uit de hand filmen meer stabiel te houden. De videofilmer hanteert de camera via het statief met de daaraan bevestigde handgreep. De extra stabiliteit kan op een aantal manieren bereikt worden. Gewoon door het steunen tegen de schouder of borst. Een aantal modellen gebruikt stabiliserende gewichten die een beter zwaartepunt geven. En dan is er, duur maar werkt perfect, de gyroscoop. Een zwevend statief met een gyroscoop kan net zo stabiel zijn als een driepoot. Zelfs als de cameraman daarmee loopt of de camera van positie verandert.

De rig

Wie bij het videofilmen met de digitale spiegelreflexcamera alle bewegingen, de scherpstelling en accessoires in de hand wil houden, ontkomt niet aan het gebruik van een rig. Deze com-binatie van instel-, steun- en bevestigingsrail met handgrepen verandert de DSLR in een professionele, goed hanteerbare video-camera. De eerste functie van een rig is het stabiel uit de hand kunnen opereren met de videofilmende digitale spiegelreflex of systeemcamera. Bij een compactcamera kunt u beter een zwe-vend statief met gewichtje voor het juiste zwaartepunt nemen. De videofilmende camera wordt een eindje voor videomaker gehouden. De handgrepen geven stabiliteit en zorgen dat goed gericht kan worden en dat het volgen van het filmisch onderwerp makkelijk verloopt. Een aanvullende schouder- of borststeun geeft een relatief goede stabiliteit. Na enige oefening kan ieder-een er mee aan de slag. Bewegingen altijd rustig uitvoeren. Een probleem is dat de videograaf bij een op een rig gemonteerde camera niet zo gemakkelijk bij de bedieningsfuncties kan komen. Daarvoor zijn er allerlei oplossingen bedacht. Een afstandsbedie-ning voor start/stop en soms ook zoom. Extra accessoires voor het scherpstellen (Focus assist of Follow Focus) en zoomen. Op de rail van de rig zijn verder te monteren: microfoons, video-lampen, voorzetboxen (compendium) en viewers. Bij 3D ook gepaarde camera's.

Modulaire rigs

Rigs zijn onder te verdelen in kant-en-klare en modulair uit te breiden modellen. Het modulaire ontwerp berust op een groot aantal beschikbare multifunctionele onderdelen, zoals bevesti-

ZACUTO RIGS

Een veelzijdige fabrikant van rigs is het Amerikaanse Zacuto - in het simpelste geval de Gorillafamilie. Dat zijn lichte en volledig instelbare point of contact kits, bestaande uit bevestigings- en schoudersteunbeugels. Het model Target heeft wat weg van een geweeropstelling (gunstock). Tegen de schouder zetten en stabiel mikken maar. Desgewenst kan er ook de additionele viewfinder (Z-finder Pro of Junior) opgezet worden. Het model Striker is een combinatie tussen een gunstock en mechanisch zwevend handgreepstatief. Dan de Cinema-lijn. De Fast Draw is alleen een handgreepstatief met contragewicht. En voor follow focus op statief is er de Single Action. Crossfire combineert de Striker en Single Action. Het meest volledige model met meerdere armen Follow Focus en Viewfinder is de Double Barrel. Je kunt ook je Zacuto rig als de DSLR Z-Cages aardig pimpen. Een zogenaamde Z-Cage is een rechthoekig frame voor de videofilmdende DSLR. De camera zit in het midden gemonteerd op de onderste rail. Links en rechts zitten de handgrepen en de rest van het frame voor de videograaf biedt ruimte voor het bevestigen van tal van accessoires. De DSLR baseplate is geheel instelbaar en uitbreidbaar. Als gebruiker kun je deze baseplate in hoogte verstellen voor camerabodies met en zonder batterygrip. De camera valt snel af te nemen door de rode releaseknop in te drukken. Wat valt er nu allemaal aan de Zacuto DSLR Z-Cage te bevestigen? Als eerste de controls voor het besturen van de zoom en/of scherspelfunctie (power focus) van het cameraobjectief. Ten tweede een viewer. Verder een extra handgreep boven. Een videolamp, microfoon en fieldrecorder iPhone of iPad. Noem maar op en het valt wel functioneel en comfortabel te pimpen.

HET HOUTEN STATIEF VAN BERLEBACH

In eerste instantie klinkt het een beetje zot: een houten statief aanschaffen in deze moderne tijd van sterke vezelstatieven. Hout gaat echter ook ruim 20 jaar mee, is solide, dempt trillingen uitstekend, weegt relatief weinig en heeft een grote draagkracht. Zo kan het model Uni 12 (voor video) dat zelf 5,8 kg weegt, een gewicht van 35 kg dragen. Het ontwerp is puur functioneel en ziet er nog stijlvol uit ook. Voor dit systeem zijn diverse verwisselbare neigkoppen, balhoofden, een 2D panoramakop en (snel) wisselplaten van professionele kwaliteit leverbaar.

gingsrails, handgrepen, (schouder)steunen, bevestigingsklemmen en accessoires. Tevens valt een follow focus-kit voor objectieven met een doorsnee vanaf 40 mm aan te bevelen. Dankzij deze modulaire bouw valt een rig-systeem te configureren voor tal van gebruikersdoeleinden. Bijvoorbeeld als hand-, borst- of schouderstatief, tripod mounts voorop het videostatief en het gebruik van scherpstelmiddelen en voorzetboxen. Een gangbare standaard voor modulaire rigbouw is het Cinema 15 lichtgewicht support-principe. Dat maakt onderlinge uitwisseling met andere 15 mm systemen mogelijk. Het aantal instelmogelijkheden per type rig is vaak veel groter dan verwacht. Bijvoorbeeld niet alleen instelbaar in de x-as en y-as, maar ook op de z-as. Bij het Cambo CS-systeem past de rig zich in de eerste instantie aan de positie van de gebruiker aan en niet omgekeerd. Dat voorkomt dwanghoudingen, vermoeidheid en ongewenste camerabewegingen. Een aantal modellen voorziet zelfs in een geheugenfunctionaliteit die de positie van de camera t.o.v. schouder onthoudt. Na transport en opbouw gewoon even resetten en de rig is weer optimaal gereed voor video capture.